

ז' טבת ה'תשפ"ב		כניסת שבת	יציאת שבת
ירושלים	15:56	17:15	
ת"א	16:17	17:16	
חיפה	16:04	17:14	
באר שבע	16:19	17:18	

אילן של צחוק

פרשת "ויגש"

רבי אברהם אבן עזרא סבל מחיים גשמיים קשים, הוא היה עני ואביון ובקושי התקיים. פעם חלה במחלת עיניים חריפה ולא מצא כסף לשלם לרופא. הגיעה לאזנו שמועה על רופא במצרים בשם רבי משה בן מיימון, שמשמש כרופאו של הסולטאן המצרי. הוא התמלא תקווה שהרופא היהודי ירחם עליו ויקבלו בחינם. עשה ראבי"ע את כל הדרך והמתין במתח על פתח הבית. הרמב"ם הגיע הביתה ומיד קרא לשומר הבית לזרוק את הראבי"ע אל דיר העיזים.

בארמונו של יוסף עומדים אחד עשר אחיו. זה עתה השיב אותם משמר המלך מדרך לארץ כנען מאחר כשבאמתחתו של אחיהם הקטן נתפס, גביע הכסף הפרטי של המושל המצרי.

"ויגש אליו יהודה, ויאמר בי אדני, ידבר-נא עבדך דבר באזני אדני, ואל-יחר אפך בעבדך: כי כמוד, כפפעה." (מ"ד, י"ח)

האבן עזרא שכב בתוך הסירחון וכל התסכול והזעם הציפו אותו. הוא פרץ בבכי תמרורים ולא היה מסוגל להירגע. אחרי שעתיים של בכי, חש פתאום שהמוגלה בעין מתמוססת וגולשת לו על הפנים. אחרי שעה קלה נכנס הרמב"ם פנימה, חיבק את האבן עזרא ואמר כי מיד שראה אותו, הבין שהתרופה למחלה שלו היא לבכות והמלחים של הדמעות ימיסו את הפצע...

בספר "מפי ספרים וסופרים" מובא, **שרבי יחיאל מיכל מגלינא ז"ע** (חתנו של רבי מאיר מפרמישלאן ז"ע) כתב בהקשר לפסוק זה בספרו "קב ונקי", יסוד גדול בתפילה!

כשאדם נצרך לדבר ישועה ורוצה שתתקבל תפילתו בלא שיפריעו מקטרגים ומשטינים - יתפלל על העניין שצריך בעת שמזכיר שבחו של מקום באותו דבר. כגון: מי שמבקש לעורר רחמים בעד חולה הנצרך לרפואה, יכוון עליו בשעה שהוא משבח את השי"ת בברכת מחיה המתים בתיבות "ורופא חולים", ואז לא יוכלו המקטרגים לסתור את תפילתו, כי הרי אינם יכולים לומר כנגדו שהשי"ת אינו רופא חולים, ומתוך כך תהא הדרך סלולה לתפילה.

ברור שיוסף ערג ליפול על צווארי אחיו אחרי 22 שנה, אך יוסף ידע שעוון המכירה תלוי על צוואר אחיו. עם ישראל אינו יכול לקום על מסד כזה בו עשרה אחים קברו אחר אחר בבור. לכן יוסף מתכנן מהלך ארוך שכל עניינו הוא אחד: **לגרם לאחיו לעמוד שוב באותה סיטואציה של הפקרת אח ולבחון כיצד יגיבו**. האם יותירו את בנימין מאחוריהם? ובדיוק מהסיבה הזו, יוסף בוחר דווקא בבנימין, משום שהוא בן רחל כמוהו ובכך מעורר שוב את המתח בין בני לאה ובני רחל.

ועצה זו רמוזה בפסוק **"ויגש אליו יהודה, ויאמר בי אדני, ידבר-נא עבדך דבר באזני אדני"** - שיגש האדם ויתקרב אל ה' ידי הודאה ושבח, ואז תתקבל תפילתו כי אין מי שיחצוץ בעד תפילתו וימנע ממנה להתקבל במרום. ומוסיף שם: והגם שנפסק להלכה (א"ח"ח סי' קיב סיפ"א), שאין לומר בקשות בגי' ברכות ראשונות שהן לרצות בדברי שבח ופיוסין לפני התפילה, יש לומר שבמחשבה הדבר שונה, ואפשר לייחד מחשבה ולכוונה כנגד דבר ישועה הנצרך באותו ענין.

ויהודה עומד בניסיון הגדול ואומר: לא עוד! מה שקרה לפני 22 שנה לא יחזור על עצמו. אז הפקרנו אח, אך כעת נצא למלחמה עבור אח שנחשד בבגידה. אותו יהודה שהציע למכור את יוסף בעבור ממון, מקבל כעת עבדות לכל החיים עבור אח פושע כביכול שלא מאותה אם.

"והיה, כראותו כי-אין הנער--ומת; והורידו עבדיו את-שיבת עבדך אבינו, בלגון--שאלה." (מ"ד, ל"א)

וכתב הרלב"ג בראשית פמ"ד: והנה השתדל יוסף להעליל על אחיו בנימין לבחון איך יהיה מנהג אחיו עמו. רצונו לומר אם הם שונאים אותו ויעזבוהו וילכו או אם יאהבוהו וישתדלו בהצלתו כפי היכולת. ולזה כאשר התברר לו שאחיו נוהגים עם בנימין כמנהג אחים - אז גילה להם שהוא יוסף.

פעם אחת בא אל הרבי מקוצק אחד מחסידיו, יהודי זקן, והתאונן בפניו כי הוא חי בדוחק גדול ובניו אשר הוא מוסר נפשו עליהם והם בעלי פרנסה, אינם דואגים לו, אינם תומכים בו ואינם חסים עליו.

מכאן, שעצם גילוי הערבות של יהודה, הוא למעשה תיקון למעשים שעשה במכירת יוסף, והם שהביאו להתגלותו של יוסף בפניהם.

ומה הפלא? אמר לו הרבי מקוצק, רמו לזה אנו מוצאים בתורה, כשיוסף עיכב את בנימין, התחנן לפניו יהודה שיחוס על שיבתו של יעקב ככתוב **"והיה, כראותו כי-אין הנער--ומת"**. ונשאלת השאלה הרי בנימין הותיר אחריו בביתו עשרה בנים, ומדוע לבניו של בנימין לא חשש יהודה כלל וכלל שימותו מצער אביהם שאיננו?!

בגיל שלושים ותשע, יוסף מתחבר שוב אל אחיו:

אלא זה טבע העולם, שההורים מצטערים יותר על ייסורי בניהם מאשר הבנים על ייסורי ההורים. (אהל מועד)

"ולא-יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו ויקרא הוציאו כל-איש מעלי ולא-עמד איש אתו בהתנדע יוסף אל-אחיו" (מ"ה א')

והדבר נכון גם כלפי אבינו שבשמים, אנו איננו מצטערים בצערו של הקב"ה על השכינה הנמצאת בגלות ועל חורבן בית המקדש, ואילו הקב"ה מצטער בצערנו צער רב.

ויש להבין: **"הנצבים עליו"** באותו מעמד של משפט "גונב הגביע" היו רבים: נכבדי ממשל, שומרי ומשרתיו שדלקו אחר האחים והחזירום, ובני הבית - את כולם ביקש להוציא. וכותב המדרש (תנחומא): אמר רבי שמואל בר נחמן: לסכנה גדולה הביא יוסף נפשו באותה שעה, שאם הרגוהו אחיו, אין בריה בעולם מכירו. ולמה אמר "הוציאו כל-איש מעליו"? אלא כך אמר יוסף בלבו: מוטב שאהרג ולא אבייש את אחי בפני המצרים". וידועים דברים חז"ל (בבא מציעא נח:):

המדרש אומר כי השבטים חשדו שבנימין אכן גנב את גביע הכסף, (תנחומא מקץ): "היו מחבטים לבנימין על כתפיו ואומרים לו: גנבא ברא דגנבתא" (גנב בן גנבת) - הם חששו שמחלת הגניבה עוברת אצלם במשפחה: רחל גנבה את התרפים מאביה ועכשיו בנה הצעיר 'מפלח' את גביע הבדולח מהמושל המצרי.

"יכל הירודין פני חברו ברבים כאילו שופך דמים". ועוד אמרו (שם): **"יכל הירודין לגיהנם עולים, חוץ משלושה שירודין ואין עולין ואלו הן: הבא על אשת איש והמלכין פני חברו ברבים והמכנה שם רע לחברו"**.

אולם יש לשאול ולהבין: מה התכוון יוסף להשיג עם התעלול שעשה לאחיו? מדוע שלח את האחראי על ביתו (מנשה) להעליל עלילת גניבה חמורה כול כך כנגד בנימין אחיו האהוב, ולטמון בשקו את הגביע?

"ויאמר יוסף אל-אחיו אני יוסף, העוד אבי חי; ולא-יכלו אחיו לענות אתו, כי נבהלו מפניו." (מ"ה ג')

הרי ע"פ רמב"ן על (בר' מב ט) **"ויזכר יוסף--את החלמות, אֶשֶׁר חָלַם לָהֶם"** - "בראותו את אחיו משתחווים לו זכר כל החלומות אשר חלם להם וידע שלא נתקיים אחד מהם... וכיון שלא ראה בנימין עמהם חשב זאת התחבולה שיעליל עליהם כדי שיביאו גם בנימין אחיו אליו לקיים החלום... והכל עשה יפה בעתו לקיים החלומות".

ואמר **"חפץ חיים"**: אחי יוסף עומדים תוהים ומשתאים על כל מה שהתרחש עימם במשך עשרים ושתיים שנה, איך הגיעו למצב כזה של מכירה, ומדוע יוסף מתנפל עליהם בעלילה שהם מרגלים, ומדוע הניח את שמעון בבור, ומי החזיר להם הכסף בחזרה, ומדוע רוצה הוא את בנימין, ואיך ייתכן שבנימין גנב את הגביע, שאלות וספקות שהיו להם זמן רב ולא היו להם תשובות. עד שיוסף הצדיק בא ואמר שתי מילים **"אני יוסף"**, והכל הוברר להם. **כך** - אומר הח"ח לעתיד לבוא יבוא הקב"ה ויאמר "אני ה'", ואז - יובררו לאדם כל ספקותיו.

אם כן, מדוע ממשך יוסף וימתעלל באחיו?

מתואר בגמרא (חגיגה דף ד' ע"ב) שכשרבי אליעזר היה מגיע לפסוק זה **"ולא-יכלו אחיו לענות אתו כי נבהלו מפניו"**, היה בוכה ואומר:

חכמים מסבירים, שיוסף גרם להם צער כדי להביאם לידי תיקון. ונסביר את הדברים תחילה באמצעות סיפור על הפרשן רבי אברהם אבן עזרא:

אם בפי השבטים לא היה מה לענות לתוכחת בשר והם נאלמו דומיה, על אחת כמה וכמה גדולה תהיה המבוכה כאשר יוכיח אדון העולם את בני האדם על מעשיהם, ביום בו עתידים הם להתייצב מול האמת המוחלטת, אמת שלא ניתן להערים עליה בהצטדקויות ובסיפורים!

"וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אֶחָיו גִּשׁוּ-נָא אֵלַי, וְיִגְשׁוּ; וַיֹּאמְרוּ, אֲנִי יוֹסֵף אֶחֱיִכֶם, אֲשֶׁר-מִכְרַתֶּם אֹתִי, מִצְרַיִמָּה." (מה, ד)

ספר **"דעת זקנים מרבותינו בעלי התוספות"**, מבאר ע"פ המדרש, שלפי שאמר למעלה **"הוֹצִיאוּ כָל-אִישׁ מֵעַלְי" -** היו עומדים המצרים בחוץ ומטין אזניהם מה הם מדברים, ולכן כשאמר בפסוק הקודם **"אֲנִי יוֹסֵף, הַעוֹד אֲבִי חַי"**, לא חשש אם הם שומעין, אבל כשרצה לומר **"אֲשֶׁר-מִכְרַתֶּם אֹתִי"** לא רצה שישמעו לפי שהיה בדעתו להושיב אחיו במצרים ואילו היו שומעין שמכרו את אחיהם, היו אומרים - אנשים רעים הם מאד שאפילו את אחיהם מכרו, כל שכן שיעשו עמנו רעה אם ישבו אתנו. ולכן, אמר להם **"גִּשׁוּ-נָא אֵלַי"** ואומר לכם בחשאי.

זאת ועוד; בתחילה אמר להם יוסף **"אֲנִי יוֹסֵף, הַעוֹד אֲבִי חַי"**. בהמשך, לא רצה לדבר עמהם על עניין מכירתו בפני בנימין כדי שלא יתביישו אחיו מבנימין ושלא יגיד בנימין לאביו, לכן הפריד ביניהם כל אחד לצד, ואמר להם: **"גִּשׁוּ-נָא אֵלַי" -** הפרידן מבנימין ואמר: **"אֲנִי יוֹסֵף אֶחֱיִכֶם, אֲשֶׁר-מִכְרַתֶּם אֹתִי, מִצְרַיִמָּה"**, ואמר להם שלא יגידו לאביו, והריני מכסה מבנימין אחי, אף אתם תכסו מאבי ולא תראו ממני שאגלה הדבר.

ועל דברים אלה כתב **ה'צור המור' רבי אברהם סבע** זצ"ל: ויפה דרשו, והכתוב מסייען, שכתוב: **"אֲשֶׁר-מִכְרַתֶּם אֹתִי"**, והלא בנימין לא מכרו, ולכן נראה שלא היה מדבר אלא עם שאר האחים.

וכן צריך לומר שלא אמר בפני בנימין את כל הסיפור עד **"מִהָרֹ, וְעָלִי אֶל-אָבִי"** (פסוק ט) כדי שלא יבין בנימין את הדבר.

ולפי זה יתיישב יפה מה שנאמר בהמשך (מה, יב) **"וַהֲיָה עֵינֵיכֶם רְאוּת, וְעֵינֵי אָחִי בְנִימִין: כִּי-פִי, הַמְדַבֵּר אֵלֵיכֶם"**, שבעת זו דיבר בשווה לכולם, אבל בדיבור הראשון של **"גִּשׁוּ-נָא אֵלַי"** והדיבור שבא אחריו, לא היו עיניהם ועיני בנימין שווים, אלא עיניהם בלבד, שאם לא כן, למה הזכיר כאן **"וְעֵינֵי אָחִי בְנִימִין!"**!

ואמרו במדרש, כי יוסף שאל את בנימין בסתר, מה אמרו אחי לאבי בשעה שנגנבתי מאצלכם? והגיד לו (בנימין) איך הביאו את הכותונת טבולה בדם ואמרו **"זאת מצאנו"**. אמר לו יוסף, כן היה, לקחוני אנשים רעים והפשיטו בגדי ממני, והאיש שלקח בגדי ממני הלך להחביאם במערה ואכלו ארי, ואותי מכרוני הנח.

בפרשתנו נסגר מעגל. באותו רגע של התגלות, הבינו האחים, שהחלומות שחלם יוסף בפרשת **"ויושב"**, החלומות שעוררו את כעסם, ושבין היתר גרמו למכירתו לעבד, חלומות אלו היו חלון, החושף חלק ממצאיות הנסתרת והנרקמת סביבנו.

החלום, הוא חלון למציאות הנסתרת מאתנו. תחילתו של כל דבר המתרחש בעולם ושורשו, הוא בעולמות הבריאה הגבוהים. יש שדבר נברא שנים רבות בעולמות העליונים, ועדיין אינו מומחש בעולם התחתון, ורק לאחר זמן מרובה, משתלשל הוא ומתגלה גם לעין האדם. המציאות הגלויה לעינינו, אינה אלא חלק קטן ביותר מן המציאות האמתית, כי חמשת חושי המוגבלים של האדם מאפשרים לו רק להציץ מבעד לחמשת חלונות קטנים.

ברם בשעת השינה, נפרדת הנפש במקצת מן החומר, ואינה שקועה בו לגמרי כבהקיץ, ואז מציצה הנפש מעבר למגבלות החושים.

רבי שמעון זאב דייטש, איש ירושלים סיפר: **"אבי, ר' יוסף דייטש היה סוחר. נסע פעמים רבות למצרים ולסוריה. באחד הלילות, לקראת יציאתו לחו"ל התעורר בבהלה מחלום נורא, ובבוקר מיהר לטטוח לפני הגאון רבי צבי פסח פרנק את חלום:"**

"שכני רבי זאב פרגר הופיע בחלומי כשהוא רודף אחרי וסכין חדה שלופה בידו... ניסיתי לברוח, אבל ר' זאב המשיך לרדוף אחרי. קראתי 'שמע ישראל' אך הוא השיגני... זעקתי בקול 'אנא ה' הושיעה נא'. אך הוא התחיל לנעוץ בגופי את הסכין, אלא כשהחל לנעוץ בי את הסכין להרגני, נכנס להב הסכין לתוך הקת והסכין נעלמה."

"ר' יוסף המשיך: 'אני בידידות גדולה עם ר' זאב ואיני יודע מדוע הוא מתנכל להרגני, על מה באה עלי הצרה הזאת ואני צעיר וילדתי תלויה בי. פוחד אני לנסוע לחו"ל ואנה אני בא..."

רבי צבי פסח פנה אליו ברוך ובקול בוטח אמר: **"אני אפתור לך את החלום לטובה - הסכין הוא סכין של מילה. בחלום מרמזים לך כי בעזרת ה' תיוושע בבו זכר, שאותה כה משתוקק לו לאחר המולדת בתך**

הבכורה. ובכן, בברית אתה תקרא 'שמע ישראל' וגם תאמר את הפסוק 'אנא ה' הושיעה נא'". סיים רבינו את פתרונו בברכה: **"בעזרת ה' עוד השנה תפקד לטובה. אך שמע בקולי, אייעצך כבר עכשיו. את הילד שיוולד לך תקרא שמו ישראל - זאב על שם שכנך הטוב, רבי זאב פרגר, שבא אליך בחלום לבשרך בשורה טובה זו!"**

כאשר פתר רבינו כן היה, לתקופת השנה נולדתי לאבי ועל כן קרא שמי בישראל 'שמעון זאב'. שמעון, על שם הסבא, הגאון רבי שמעון דייטש, תלמידו של החת"ס, וזאב, על שם השכן רבי זאב פרגר".

עוד בנושא זה, סיפר הרה"ג י" ב' מעשה מופלא אשר מסופר במשפחתם הירושלמית: סבתו הצדקנית רחל היתה יתומה מאב. בגיל חמש עשרה נגלה אליה בחלום אביה, הגאון רבי יוסף יונה שולזינגר, ולידו ניצב בחור, ואביה אומר לה: **"ראי, זה הבחור שלך!"**

החלום היה נראה לה מאד משונה. היא היתה נערה ירושלמית, שהיתה בטוחה שחתנה יהיה עם לבוש ומראה ירושלמי. הבחור בחלום היה הדור בלבשו ובמראהו נראה כבחור סלבודקאי. הדבר היה נראה מופרך, אבל כך אבא אמר... עברו השנים, היא הגיעה כבר לגיל עשרים וארבע, ואותו בחור מהחלום טרם נראה... היא חיכתה. **"אבא אמר לי בחלום..."**

היתה להם חנות מכולת בירושלים. בשנת תרפ"ג עלתה ישיבת סלבודקה לארץ ישראל וקבעה את מקומה בעיר חברון. לאחר מאורעות תרפ"ט הגיעה הישיבה לירושלים. יום אחד נכנס אחד מבחורי הישיבה, רבי בנימין סוקולובסקי לחנותם לרכוש דבר מה, והנה לתדהמתו המוכרת פורצת בקריאה נרגשת **"מאמע, מאמע"** - ורצה החוצה.

היא אצה רצה לביתם שבקומה מעל החנות, בקוראה נרגשות: **"אמא, הבחור הגיע!"** עוד באותו הלילה נחגגו האירוסין!

לימים סיפרה, שהיא תלתה את מה שאביה בא בחלום, כדי לשמור עליה. רוב בני משפחתה עזבו את הדת והם פיתו אותה ללא הרף - בואי אלינו לקיבוץ, עזבי את חיי העניות בירושלים, בואי, כדאי לך, יהיו לך חיים טובים... והיא עמדה, נערה בודדה יתומה, כצוק איתן מול כל הפיתויים. (נר לשולחן שבת)

למעשה, יכולה הייתה גזירת הגלות להתקיים גם בארץ כנען, שעדיין נחשבה ל"ארץ לא להם". והראייה, שארבע מאות שנות הגלות החלו מלדת יצחק (רש"י לפרק טו), שחי כל ימיו בארץ ישראל. אם כן, מדוע נגזר עליהם לרדת למצרים ולהשתעבד דווקא שם?

מתרץ **רבנו עובדיה ספורנו זצ"ל**, שהאבות הקדושים היו איתנים באמונתם, אבל לבניהם אחרים הייתה סכנת התבוללות בארץ כנען. שאים היו השבטים נשארים בארץ כנען, היו בניהם נושאים לנשים מבנות הארץ, והייתה סכנת היטמעות חלילה. לפיכך, הורידם הקב"ה למצרים, שם התרחקו מהם המצרים כפי שקראנו בפרשה הקודמת **"כִּי לֹא יוֹכְלוּ הַמִּצְרַיִם לְאָכְלָתְךָ אֶת-הַעֲבָרִים לֶחֶם, כִּי-תוֹעֵבָה הוּא לְמִצְרַיִם"**. (מ"ג, ל"ב) ועל ידי כך, התגבשו היהודים לעצמם, **"וַיְהִי-שָׁם, לְגוֹי" -** מלמד שהיו ישראל ניכרים ונבדלים, אומה בפני עצמה.

ומאז ועד היום, תמיד כאשר הזהות היהודית מתרופפת חלילה, ויש סכנת התבוללות, "ייד נעלמה" מעוררת אנטישמיות חבויה ומחזירה את היהודים - לעצמם!

"וַיֹּאמֶר יוֹסֵף מִרְפָּתוֹ, וַיַּעַל לְקִרְיַת-יִשְׂרָאֵל אֲבִיו גִּשְׁנָה; וַיֵּרָא אֵלָיו, וַיִּפֹּל עַל-צַוְאָרָיו, וַיִּבְךְ עַל-צַוְאָרָיו, עוֹד." (מ"ו, כ"ט) ומפרש רש"י: **"אבל יעקב לא נפל על צווארי יוסף ולא נשקו ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמעו"**.

מסופר על **רבי דוד מלעלוב זיע"א** שהיה גר בירושלים עיה"ק, שפעם בנו בכורו נאלץ לעזוב את ירושלים ולנסוע לפולין. שנים מספר שהה בפולין, ובאותן שנים נכמר לבו של הצדיק מגעגועים לבנו שאהבו מאד. מקץ שנים אחדות כששב הבן לירושלים, מילאה שמחה גדולה את לבו של הרבי ויחד עם הצדיק שמחו כל בני העיר.

שעת בין הערבים היתה כשהגיע הבן לירושלים, הוא מיהר אל בית מדרשו של אביו להיפגש עמו ולהחיות את נפשו.

בהיכנסו לבית המדרש, התכונן רבי דוד לתפלת ערבית, נעמד הבן לידו, הביט בו אביו רבי דוד רגע קט, אך מלה לא אמר, ומקץ דקה פנה אל שליח הציבור ואמר לו רד לפני התיבה והתפלל ערבית. רק כשנסתיימה התפילה ניגש האב אל בנו האהוב וקידם פניו בברכת שלום עליכם.

חסידיים שהיו במעמד זה הבינו, כי בהתנהגותו זו הלך הרבי בדרכו של יעקב אבינו, שבשעה שנפגש עם יוסף בנו האהוב, קרא קריאת שמע ואמר את המלים **"וַיִּאְהָבֵתָ, אֶת ה' אֱ-לֹהֶיךָ"**, ובכך כיוון לנתב את האהבה העזה שהתעוררה בלבו למראה בנו האהוב שתהא מוקדשת כולה להשם יתברך, ובדרך זו של יעקב אבינו הלך רבי דוד מלעלוב.

לע"נ אסתר מזרחי בת יחזקאל וכתון ז"ל

נלב"ע ב' טבת ה'תש"פ. ת.נ.צ.ב.ה.

לע"נ ר' יצחק ב"ר נסים מזרחי ז"ל

נלב"ע י"ח תשרי ה'תשס"ט. ת.נ.צ.ב.ה.